

Назар Шпек

Науковий керівник: к.е.н, доцент Спільник І.В.
Тернопільський національний економічний університет**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ
У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Для виробництва продукції, крім основних матеріалів, сировини і заробітної плати, підприємству необхідні витрати тепла, електроенергії, води. Крім того, сировину треба доставляти на підприємство, а готову продукцію – вивозити покупцям. Обладнання також потребує постійного обслуговування. На деяких підприємствах тепло, вода, електроенергія можуть обліковуватися як куповані матеріали й послуги. Підприємство також може користуватися послугами сторонніх організацій для виконання як транспортних послуг, так і всіх інших, включаючи обслуговування основних засобів. Це переважно стосується невеликих підприємств. Але великі підприємства найчастіше мають власні додаткові підрозділи, які й виробляють допоміжні сировину, матеріали, а також займаються обслуговуванням основних виробництв. Обслуговуючими, або додатковими, допоміжними, сервісними є підрозділи, які по-винні так чи інакше забезпечувати роботу інших підрозділів – насамперед основних. Вони надають послуги, необхідні для нормального проходження виробничого процесу, але не завжди стосуються безпосередньо виробництва продукції. Тому неможливо співвіднести витрати допоміжних підрозділів з продукцією, що проходить через них. Таким чином, ці витрати повинні бути віднесені на виробничі підрозділи, які фактично виробляють продукцію.

До основних функцій допоміжних виробництв належить як обслуговування основного виробництва, так і всього підприємства, включаючи адміністрацію та соціальну сферу. Прикладами допоміжних виробництв сільськогосподарських підприємств можуть бути: енергетичні дільниці; котельні; водоканалізаційне господарство; компресорні цехи; ремонтні й транспортні дільниці тощо [1, с. 298].

Виходячи з потреб основного виробництва, встановлених норм і технічних нормативів споживання послуг, всім підрозділам допоміжних виробництв керівництвом підприємства встановлюються завдання (нормативи, замовлення) по виробництву виробів, робіт і послуг, по собівартості та, відповідно, планово-розрахункова вартість одиниці виробів або послуг та інші показники. Ці показники необхідні для внутрішньовиробничого госпрозрахунку, а на великих підприємствах – для розрахунків між підрозділами основного і допоміжного виробництв за надані послуги та оприбуткування виготовлених матеріалів і наданих послуг.

Для ефективного моніторингу обсягу послуг допоміжних виробництв в підрозділах основного виробництва встановлюються лічильники, вимірювальні пристрої, деталізуються нормативи і норми для забезпечення контролю за споживанням послуг допоміжних виробництв. Витрати допоміжних виробництв розподіляються пропорційно кількості послуг, що споживаються. У виробництвах, які випускають однорідну продукцію, всі витрати за місяць розподіляються на кількість виробленої продукції або послуг у відповідних одиницях виміру (1 кВт-год електроенергії; 1 Гкал тепла, 1000 м³ води; 1 т перевезень; 1 год. роботи автомобіля та ін.). Складніше організований розподіл витрат у виробництвах, що випускають різномірну продукцію. На першому етапі тут розподіляються непрямі витрати, на другому – оцінюються залишки незавершеного виробництва.

Особливістю допоміжних виробництв є наявність взаємних (зустрічних) послуг. Для спрощення цих складних розрахунків доцільно оцінювати і списувати взаємні та інші послуги за плановою або нормативною собівартістю. В деяких випадках допускається віднесення послуг за фактичною собівартістю минулого місяця.

Для обліку витрат у допоміжних виробництвах, що не мають самостійного значення, а обслуговують основне виробництво, призначений той самий синтетичний рахунок 23 «Виробництво». Тому треба відкрити субрахунок «Допоміжні виробництва».

Допоміжні виробництва агропромислового комплексу України забезпечують ритмічну і

безперебійну діяльність сільськогосподарського сектору економіки, відповідно потребують належної уваги. Однак, не дивлячись на важливість цього аспекту, питанням ґрунтового дослідження специфіки обліку і контролю діяльності допоміжних виробництв у сільському господарстві України приділено надто мало уваги.

Вивчення діючої методики обліку виробничих витрат у допоміжних виробництвах свідчить, що вона не в повній мірі відповідає сучасним умовам господарювання за світовими стандартами: вимагають практичної реалізації питання удосконалення обліку та розподілу прямих матеріальних витрат допоміжного виробництва; залишаються невирішеними проблеми вибору оптимальних методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, робіт, послуг; потребують удосконалення діючі форми документації первинного, аналітичного й синтетичного обліку витрат з метою належного їх застосування в управлінському процесі.

Собівартість продукції основного виробництва у сільськогосподарських підприємствах з врахуванням послуг допоміжних виробництв доцільно визначати у наступній послідовності: 1) розраховуються прямі витрати за кожним об'єктом обліку; 2) розподіляються між об'єктами обліку витрати з утримання необоротних активів; 3) визначається собівартість робіт і послуг допоміжних виробництв; 4) розподіляються загальні витрати; 5) списується частина витрат бджільництва на запилення сільськогосподарських культур; 6) розподіляються загальновиробничі витрати; 7) визначається загальна сума виробничих витрат за об'єктами обліку; 8) визначається собівартість продукції рослинництва, тваринництва тощо.

Необхідність створення системи контролю за витратами допоміжних виробництв у сільськогосподарських підприємствах пояснюється рядом причин: 1) діяльність допоміжних виробництв направлена на обслуговування основного виробництва, інших підрозділів підприємства, а також на обслуговування сторонніх юридичних та фізичних осіб; 2) окремі роботи, послуги, продукція допоміжних виробництв складаються з ряду технологічних взаємопов'язаних операцій, в ході яких формуються різні витрати за складом, змістом, звітним періодом тощо; 3) витрати допоміжних виробництв є складовою частиною витрат основного виробництва, отже, впливають на величину собівартості продукції; 4) в основі допоміжних виробництв лежить використання енергоносіїв, ціни на які постійно зростають.

Відповідно до особливостей діяльності допоміжних підрозділів можна визначити основні напрямки контролю витрат допоміжних виробництв: 1) контроль за господарськими операціями окремих допоміжних підрозділів з метою правильного розподілу витрат допоміжних виробництв між окремими видами продукції, робіт, послуг; 2) контроль за правильністю віднесення витрат до відповідних звітних періодів, за доцільністю понесених витрат, за складом витрат тощо; 3) контроль за раціональним використанням енергоносіїв, оскільки ціни постійно зростають, що призводить до зростання собівартості продукції; 4) контроль за правильним визначенням собівартості продукції і послуг допоміжних виробництв.

Для створення ефективної системи контролю витрат допоміжних виробництв в складі допоміжних підрозділів сільськогосподарських підприємств пропонуємо виділяти основні центри відповідальності: 1) головний інженер (головний механік); 2) завідувачий ремонтною майстернею; 3) головний енергетик; 4) інженер з водо-, газопостачання; 5) інший персонал (відповідальність за продуктивність праці, матеріалоемність виробництва тощо). Визначення центрів відповідальності забезпечить відповідальність осіб за використання ресурсів та за розміри витрат в кожному окремому підрозділі допоміжного виробництва.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (з змінами і доповненнями).
3. Спільник І. В., Загородна О. М. Аналіз виробничо-збутової діяльності у підвищенні конкурентоспроможності підприємства. Економічний аналіз. 2014. Вип. 17. С. 106-120.